

Поради батькам щодо мовленнєвого
розвитку дітей старшого
дошкільного віку

Гарне мовлення для дитини – це успішне навчання у школі, ширші можливості у подальшому виборі професії, вміння спілкуватися з людьми.

Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей з мовленнєвими вадами.

Поради батькам:

1. Якомога більше спілкуватися з дітьми, розповідати їм і читати художню, пізнавальну літературу. Збагачувати досвід дітей позитивними враженнями під час прогулянок, екскурсій, цікавих спостережень у соціальному, культурному і природному довкіллі. При цьому враховувати пізнавальні інтереси й переваги своїх дітей. Детальніше зупинятися на об'єктах і явищах, які привабили дитячу увагу найбільше.

2. Розповідати дітям про себе (своє навчання, роботу, захоплення), про родичів (де живуть, ким працюють, ким доводяться дитині, які мають чесноти та інше) та людей, які оточують дитину за межами сім'ї. Частіше ділитися з дітьми спогадами про минуле, дитинство дорослих, улюблені ігри, друзів дитинства, цікаві чи складні життєві ситуації.

Пропонувати дітям пограти в улюблені ігри рідних людей, почитати їхні улюблені книжки, переглянути улюблені фільми чи послухати дорогі пісні. Попросити малюків описати власні ігри з друзями у дитсадку чи у дворі, знайти в них спільне із уподобаннями свого дитинства, разом з дітьми придумати нові варіанти старих ігор і забав.

3. Організувати спеціальні мовленнєві ігри для розвитку різних сторін усного мовлення, можна – із залученням рідних, сусідів, друзів. Так, для збагачення словника різними частинами мови корисно пограти в «Зимові слова», «Солодкі слова», «Скляні (дерев'яні, металеві, пластмасові та ін.) слова», «Ввічливі слова», «Веселі/сумні слова», «Спортивні слова» тощо. Тут важливо дати правильну, чітку установку: «Давай згадаємо всі слова, які нагадують нам про...». Поуправляти дітей у вживанні дієслів буде цікаво в ігрових завданнях «Хто що вміє робити?», «Зміни слово» (утворення нових дієслів за допомогою префіксів), а змагальна вправа «Хто назве більше?» стимулюватиме пошук іменників-назв частин предметів, прикметників, прислівників та інших частин мови.

4. У повсякденні корисно розширювати запас слів-узагальнень, проводячи ігрові вправи «Назви одним словом», «Магазин меблів (одягу, взуття, іграшок, продуктовий, молочний, овочевий...)», «Що зайве?».

5. У спілкуванні з дітьми слідкувати, чи вірно вони узгоджують між собою слова у словосполученнях і реченнях, вчасно і коректно виправляти помилки та включати дітей у створювані дорослим ситуації спілкування, де треба застосувати ці уміння. Наприклад, поставити відповідне питання (скільки вікон у нашій квартирі? у якій сукні підеш на день народження?) або запропонувати гру («Пограємо-порахуємо» на узгодження іменників з числівниками, «Хто який?» на узгодження прикметників із займенниками чи іменниками).

Можна створювати й провокаційні ситуації мовлення, у яких пропонуються зразки неправильного зв'язку слів у висловлюваннях і які слід виправити («я мчу з гора без лижах» — «я мчу з гори на лижах»).

6. Звертати увагу дітей на багатозначність слів. У певних ситуаціях не втрачати можливість подумати разом над добором іншого слова замість сказаного, визначенням протилежності у дії чи якості, навести приклад різних значень однакових за звучанням слів. Тут стануть в нагоді й ігри «Скажи інакше», «Дружні слова», «Скажи навпаки», «Слова-близнюки».

7. Залежно від конкретної ситуації задовольнятися лаконічними висловлюваннями дітей або спонукати їх до побудови більш розгорнутих реплік. Щоб привчити говорити поширеними реченнями, варто подавати власні зразки такого мовлення і залучати дітей до гри. Наприклад, у грі «Мовчун і балакун» один гравець задає основу речення, а інший чи інші по черзі доповнюють її по слову наскільки це можливо: «Стоїть хата. – На березі стоїть хата. – На березі річки стоїть хата. – На мальовничому березі річки стоїть хата. – На мальовничому березі річки стоїть біла хата і т.д.».

8. Не менш цікаві ігри можна запропонувати із словотвору від заданого слова. Зокрема: побудувати ланцюжок слів від слова «вчити» (вчитель, учень, навчання, вчений тощо); утворити назви помешкань від назви тварини (корова – корівник, свиня – свинарник, курка – курник, вівця – вівчарня та ін.).

9. З метою відпрацювання чіткої звуковимови корисно розучувати з дітьми чистомовки і скоромовки. Якщо у 5-річних дітей спостерігаються вади

звуків, слід звернутися за допомогою до фахівця-логопеда й виконувати всі рекомендовані ним артикуляційні, фонематичні вправи для постановки звуків, навчання їх диференціації.

10. Граючись у слова, варто пропонувати дітям завдання на виділення першого і останнього звука у власних іменах, назвах іграшок чи інших предметів довкілля, спільно з малюками визначати послідовно всі звуки у слові, шукати заданий звук у словах-назвах предметів, картинок, дій довкола себе тощо. Цікаво й позмагатися на більшу кількість названих слів із заданим звуком, із звуком у певній позиції у словах.

11. Корисно разом з дітьми «маніпулювати» звуками, складами, наголосами у словах, переставляючи їх. Ігри типу «Так і не так» наочно продемонструють дітям значення порядку звуків, складів і місця наголосу у словах.

12. Започаткувати й надалі підтримувати сімейну традицію щоденних бесід про прожитий день з обговоренням вражень, поточних проблем, досягнень, планування спільних заходів для дорослих членів родини і дітей. Спонукайте дітей не лише до відповідей на поставлені дорослим питання, а й до самостійної їх постановки.

13. Привчати дітей бути ввічливими у розмові, бесідах з дорослими і дітьми. Подавати приклад того, як треба вести діалог за столом, у гостях чи при гостях, по телефону. Практикувати ненав'язливий аналіз поточного діалогу за допомогою питань «Чи уважно ти мене слухав?», «Що тобі незрозуміло?», «Які у тебе є питання до мене?» та ін.

14. Використовувати можливості сім'ї для залучення дітей до складання зв'язних розповідей: описування іграшки або страви, які сподобалися в гостях; описування уявних речей (автомобіля майбутнього, фасонів бальних суконь для Попелюшки, кімнати Незнайка і Знайка); розповідання за серіями сімейних фотографій (про новорічне свято у дитсадку, літній відпочинок) або картинок із дитячих коміксів; переказ літературного твору з власними імпровізаціями за слайдами діафільму, ілюстраціями у книзі; складання розповідей-суджень, міркувань, пояснень після перегляду вистав, телепрограм, поїздок., спілкування з дорослими і дітьми під час відпустки, перебування у лікарні тощо. Ділитися з дітьми

своїми враженнями, висновками, ставленнями щодо прочитаного, побаченого, пережитого.

15. Читати дітям твори дитячої художньої літератури і дитячі журнали. Цікавитися новинками книжкового ринку та періодики для дошкільників, залучати дітей до їх вибору і придбання. Опікуватися домашньою бібліотекою, доручати дітям догляд за книжками, наведення порядку на полицях.

